

БІЛОГУР В.Є.

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри теорії і методики фізичного
виховання та спортивних дисциплін
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
(Мелітополь, Україна) bilovlada@mail.ru

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНИХ ЗАСАД СТАНОВЛЕННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СВІТІ СПОРТУ (ФІЛОСОФСЬКО- АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС)

В статті дається аналіз культурних засад становлення особистості у спорті, який загартовує людину і фізично, і духовно; обґрунтовується, що в контексті філософсько-антропологічного аналізу спорт виступає як процес привласнення іманентних сил людини; доведено, що антропологічна експертиза світу спорту є завершенням процесу об'єктивізації, тобто виступає як своєрідна саморефлексія людини, направлена на становлення цілісності; з'ясовано питання статевого диморфізму, що лежить в основі соціокультурних (гендерних) відмінностей в чоловічому і жіночому спорті.

Ключові слова: особистість, філософія спорту, цілісна особистість, спортивна особистість, культурні виміри спорту, філософсько-антропологічний дискурс, фізична культура, статеви́й диморфізм

Контекст нашого дослідження базується на понятті «особистість» як визначення культурних засад становлення цілісності у спорті, що інтегрує, по-перше, органічні, біологічні, вроджені поведінські аспекти розвитку особистості; по-друге, культурні форми активності і норми груп, до яких належить індивід; по-третє, характерна для ролей, що виконуються в різних культурних ситуаціях. Вчені вважають, що для аналізу культурних засад розвитку особистості слід виділити наступні виміри: 1) гносеологічний; 2) аксіологічний; 3) нормативний; 4) антропологічний. Тому культурні засади становлення і розвитку цілісної особистості у спорті – це соціально зумовлений рівень творчої, свідомої діяльності людини як зрілої, опрем'яченої в спортивних цінностях, традиціях і нормах. Адекватне розуміння спортивної діяльності можливе тільки через вивчення людини в її цілісності. Більшість філософів, що вивчали цілісність, наполягають на тому, що суб'єкта, що реалізує себе у спорті, слід розглядати з позиції цілісного функціонування в природному середовищі. Цілісна особистість, як суб'єкт спортивних відносин, визначається свідомою діяльністю та її виключністю в системні спортивні зв'язки, що формуються в спільній спортивній діяльності. Активно діюча спортивна особистість у контексті пізнання спортивного світу здійснюється за допомогою волі, енергії, активності, інтелекту, мислення, переживань людини. Спортивна особистість є ланкою, через котру відбувається фізичне загартовування молодшого покоління. Становлення спортивної

особистості як цілісності обумовлено тим, що індивід у спортивній діяльності з іншими індивідами за допомогою цієї зміни перетворює себе як особистість. Як відмічає В.В.Візітей, « якщо спорт в своїй основі все ж таки позитивна у соціально-культурному плані діяльність, то виховна технологія повинна будуватися з орієнтацією на розвиток даного, об'єктивно властивого спорту потенціалу" [1, с.120].

Спортивна особистість прямує до найвищої мети – перемоги у спортивних діях, що потребує виховання цілісності особистості, у контексті якої виявляються високі потреби реалізації людини у світі спорту, що детермінуються сутнісними структурами («динамічними сутнісними системами»). Останні обумовлюють свідомість і поведінку спортивної людини і перетворюються в сумісній спортивній діяльності (принцип діяльнісного опосередкування), викликаних ступенем усвідомлення своїх відносин і дійсності. Методи дослідження культурних засади становлення і розвитку цілісної особистості у спорті – це засоби і прийоми, направлені на дослідження антропологічних проявів особистості людини. В контексті становлення і розвитку цілісності спортивної особистості виділяються, перш за все, підходи до визначення суті спортивної особистості і як індивідуальності, як суб'єкта спортивної діяльності і системи міжособистісних відносин: 1) як ідеальної репрезентованості в інших спортивних групах, до яких відносяться індивіди; 2) як суб'єкта спортивної діяльності та системи міжособових відносин, що складаються в процесу спілкування з собі подібними; 3) як ідеальне представлення себе в інших людях та співставленні себе з іншими у відношенні фізичних, технічних, тактичних кондицій). Спортивна орієнтація суб'єкта репрезентована проектними і психосоматичними методиками саморегуляції особистості спортсмена, спрямованої на формування екзистенційно-культурних засад спортивного буття - спілкування, формування соціальної особистої зрілості чи суспільного визнання, отримання унікального спортивного досвіду навіть і у ранньому віці. Тому «саморегуляція – це те «силове поле» руху буття людини у спорті,, які «опосередковані безпосередньо» і впливають на формування системи як єдиного організму, ...самовизначення як реалізація своєї самоідентичності, безмежного самоствердження, вирішальний вибір самого себе у будь-якій ситуації» [2, с.81].

«Силове поле» культурних засад становлення і розвитку цілісної особистості у спорті розкривають культурні виміри розвитку особистості, що проявляються через розвиток органічних, біохімічних, природжених поведінкових передумов становлення особистості, через феномени активності, в яких проявляється її самореалізація; через різноманітні культурні ситуації, в яких індивід виступає об'єктом і суб'єктом сформованого процесу діяльності. Цілісна спортивна особистість повинна мати розвинену свідомість і самосвідомість, що включає усвідомлення психічної регуляції деяких важливих сторін активності. При цьому слід включати до аналізу цілісності особистості єдність матеріальних засад і духовного змісту психіки людини, так як людина представляє собою єдність духу і тіла, то й повинна реагувати на дихотомію

свого існування не тільки через посередництво думки, але й усім процесом своєї життєдіяльності, своїми почуттями і діями. Філософія спорту, яка тільки що сформована, орієнтує на виявлення людського змісту відносин, тому вона передбачає зрозуміти спорт як самореалізацію людини, одним з шляхів якого виступає процес опредмечення, що перетворюється на об'єктивацію його суб'єктності та індивідуальності. Як відмічає Є.Андрос, «... філософська антропологія концентрує свою увагу на інваріантних (у даному випадку загальнолюдських), стійких природних, антропокультурних і особистісних якостях людини, узятих у їх суспільно-історичній плінності, специфічності стосовно певної епохи» [3, с.5].

Філософія спорту, що нині сформована як науковий напрямок, включає такий філософсько-антропологічний дискурс, що орієнтує спорт на виявлення особистісних якостей людини у контексті об'єктивних форм і відносин у спорті. Філософія спорту в контексті філософсько-антропологічного аналізу дає можливість зрозуміти спорт як результат привласнення світу людини. Ці продукти репрезентують культурний світ людини. Взаємовідносини у спорті рельєфно відображаються у діалектиці природного і штучного, біосфери і ноосфери, і не зводять філософію спорту тільки до об'єктивації продуктів фізичного світу людини. Тому, на нашу думку, слід виходити з єдності об'єктивного і суб'єктивного у світі спорту, а, отже, і взаємопереходів одного в інше. Процес об'єктивації фізичної і духовної сутності людини проявляється саме в спорті, так як, володіючи фізичними даними, людина спортивна досягає значних успіхів у спорті, реалізуючи і свою як фізичну, так і духовно-культурну сутність. Філософсько-антропологічний аналіз формування культурних засад становлення цілісної особистості у спорті зводиться до наступних положень: 1) свідомість цілісної особистості є продуктом антропосоціокультурогенезису; 2) об'єктивація продуктів духовно-культурного світу цілісної особистості здійснюється тільки у процесі матеріально-предметної, у нашому випадку, спортивної, діяльності; 3) сама спортивна діяльність відбувається у рамках об'єктивної для кожної групи реальності в контексті тенденцій змін [4, 311с.].

Дійсно, що саме філософсько-антропологічний аналіз досліджуваної проблеми виходить на проблеми особистості, індивідуальності, суб'єктності, самоцінності особистості, що потребує антропологічного аналізу, так як носіями об'єктності спорту є суб'єкти як носії певної культури, що сприяють уречевленню своєї культури у світі спорту. Крім того, слід враховувати і те, що філософія спорту розкриває об'єктивну зумовленість суб'єктивного фактору, взаємодію об'єктивного і суб'єктивного, що сприяло більш глибокому зверненню до суб'єктивного світу особистості в світі спорту і яка закінчує свою діяльність у світі спорту і після закінчення своєї спортивної кар'єри, стикаючись з багатьма проблемами існування і стикається з багатьма проблемами (здоров'я, фінансові проблеми, самотність, інвалідність). У рамках сучасного антропологічного підходу до аналізу цілісності особистості у світі спорту відбулося розкриття об'єктивації і вибору критеріїв антропологічної

експертизи проблем у світі спорту, відносин і трансформацій, які б сприяли подоланню політико-економічної редукції до спорту найвищих досягнень. Саме тільки антропологічний аналіз сприяє реалізації найвищих фізичних і духовних інтересів розвитку людини як індивідуального конкретного суб'єкта спортивної діяльності і створенні умов для подолання відчужених форм об'єктивації світу спортивної особистості як суб'єкта перетворюючої діяльності [5, С134-142].

В контексті антропологічного аналізу виокремлюємо антропологічну експертизу, яка направлена на перетворення в спортивній діяльності особистості і потребує свого реформування. Економічна експертиза включає певні економічні показники, що відображають поняття економічної ефективності спортивної діяльності, яка в умовах бізнесу відіграє чималу роль. Політичної експертиза включає показники політичної ефективності трансформацій, що відбуваються в країні. Власне людина, її потреби та інтереси, бажання та переваги існують лише абстрактно в контексті економічної та політичної ефективності, тому лише антропологічна експертиза звертає увагу саме на проблеми людини в основі якої оцінка рівня реформ та їх відповідність про місце людини у сучасному спортивному світі. *Тому антропологічна експертиза світу спорту є необхідним продовженням і природним завершенням процесу об'єктивації, тобто виступає як своєрідна саморефлексія, здійснюючи яку людина дійсно усвідомлює себе дійсним активним суб'єктом спортивної історії своєї держави, творцем власного спортивного буття, в якому проявляються сутнісні сили людини.* Отже, предметна сфера антропологічної експертизи світу спорту визначається наступними послідовними етапами: 1) аналіз феноменів фізичного розвитку людини; 2) процес об'єктивації фізичного і духовного світу у безпосередній спортивній діяльності; 3) реалізація досягнутого результату в контексті об'єктивації і суб'єктивації, тобто досягнення ефекту з наповненням його адекватного смислу.

Використовуючи філософсько-антропологічний аналіз, ми зосереджуємо увагу спочатку на пізнанні феномена людини, яка повинна досягнути своє буття спочатку як таке, щоб потім у ньому укорінитися. Саме реальне спортивне життя включає реальний зв'язок між «Я» і буттям, у якому людина реалізує свою сутність. Людина, яка тісно пов'язана зі спортивним світом, є частиною цього світу, і знаходиться в ньому як світ, що переломлюється через людину і реалізується в людській сутності. Адже буття знаходиться в кожному з нас і одночасно існує «для нас і через нас». Об'єктивними буттям є фізичний і духовний світ, який має цінність для людини, що реалізує свою -сутність і надає смисл всьому своєму буттю через виявлення психічних станів.

Формування культурних засади становлення цілісної особистості у спорті в контексті філософсько-антропологічного аналізу свідчить, що індивідуалізація людини у світі спорту використовується для опису органічності людської особистості, різних аспектів її буття. Саме поняття «індивідуалізації» свідчить про людину як «культурний атом», тобто нероздільний елемент соціального буття. Поняття індивідуалізації вказує на форму подолання індивідом атомарності й елементарності, на перетворення

спортивного буття у форму самореалізації людини. Індивідуалізація людини у світі спорту детермінується такими факторами: 1) природно-біологічними (природні умови); 2) соціальними (праця та її суспільний розвиток, комунікація, мова, культура, сім'я, соціальна диференціація, виховання, освіта, релігія). Індивідуалізація – це найважливіша змістовно сторона антропосоціокультурогенезису, в основі якого фундаментально-первинна основа фізичного розвитку індивіда та його фізичного загартування. Людська індивідуалізація – це характерна особливість філософії спорту, яка історична, атрибутивно присутня протягом всього процесу антропоосоціокультурогенезису і полягає в діалектичній єдності атрибутивності й ситуативності. Основний інтенсивний розвиток індивідності у світі спорту (багатоманітності його форм) починається зі становлення вторинної рефлексії (другого рівня розвитку особистості), тобто того, що люди починають усвідомлювати свою індивідуалізацію, яку починають реалізувати у спорті (самоповага, самооцінка, самопрезентація, самоактуалізація). Тому індивідуалізація цілісності – це вираження сутності своєї особистості, яка постійно знаходиться у стані рефлексії і саморефлексії (самоаналізу) і є здатною розвиватися як особистість, яка шукає своєї долі у світі спорту, так як володіє всіма фізичними даними, що потребує служіння «...чомусь вищому у відношенні до людини та її матеріально-раціональних, побутових, щоденних потреб; у служінні тому, що є недосяжним, неспійманим і творить життєву енергію» [6, с.33].

Спортивна індивідуальність – це особистість, здатна вільно визначати цілі свої спортивної діяльності (кар'єри), коригувати свою діяльність у разі невідповідності засобів поставленим цілям. Проте філософи засвідчують, що кожна індивідуальність може мати неоднакову складність, по-різному володіти своєю формою, своєю відносною стійкістю системи, уявляти себе повною гармонією частин, проте сама гармонія частин і є основою індивідуальності. Внаслідок суперечливого поєднання в людині властивостей відкритості й закритості своєї свідомості вона водночас є і суб'єктивним відтворенням об'єктивної реальності зовнішнього світу, і самосвідомістю, котра виступає ядром внутрішньої духовності спортивного світу. У цьому вбачається відносна відокремлена від зовнішнього світу внутрішня система світу із своїми цінностями, життєвими планами, глибоко особистісними переживаннями, самооцінками, домаганнями. Внутрішній світ спортивної людини постійно працює, і міра напруження спортивної людини є показником духовного і фізичного багатства особистості, мірилом його індивідуальності. Як відмічає О.П.Пунченко, «В об'єктивному вираженні культура зумовлена рівнем соціального, економічного, політичного і духовного розвитку суспільства, а у суб'єктивному залежить від міри соціального і духовного розвитку особистості. Єдність об'єктивного і суб'єктивного виражається у тому, що культура є мірило, що відображає рівень розвитку суспільства і особистості» [7, с.62].

Спортивні результати як продукти роботи внутрішнього духовного і фізичного світу індивіда об'єктивуються (екстериорізуються, зречевлюються) і втілюються в ті чи інші соціальні і культурні форми, відносини, інститути. Складними шляхами переходу від закритої системи у відкриту систему індивідуальність спортсмена вносить свій конкретний вклад у загальну спортивну культуру цивілізаційного розвитку – фізичну і духовну культуру, що здійснює особистісне творення людини як суб'єкта спортивної діяльності. Особистість спортсмена характеризується своєю індивідуальністю, тобто індивідуальним рівнем відтворення родової сутності людини, а продуктами своєї спортивної діяльності змінює оточуючу дійсність і пробить неповторний внесок у спортивний розвиток як особистості, так і суспільства. Індивідуальність, що характеризує цілісність особистості, що сформувалася ще в епоху Відродження і Просвітництва, є системою успадкованих і набутих властивостей, таких, як самобутність, винятковість, неповторність, які є безпосереднім виявом людської сутності і в її індивідуальному спортивному бутті – творча, яскрава, автономна, здорова, цілісно загартована фізично і духовно особистість, що утворює інваріанти, константи спортивної культури та її універсалії в контексті категорій граничного буття [7, 416с.].

На нашу думку, поняття індивідуальності для становлення цілісності спортивної особистості включає зміст неповторного фізичного і духовного світу людини, оскільки не всі люди є спортсменами. Індивідуальність і похідне від нього індивідуальність – це спроба осягнути цілісність конкретного суб'єкта, визначивши, чи може людина стати собою, самобутньою й унікальною особистістю; це цілісна характеристика спортивної особистості, що розкриває її як єдину і багаторівневу структуру, що пов'язана з цілісними уявленнями про індивіда і виявляється як на біологічному, так на психічному та соціальному рівнях. Не випадково термін «індивідуальність» означає єдність багатоманітного у світі спорту, особливо в умовах глобалізації, коли виникає багато нових і сучасних видів спорту, яких не було раніше.

Для того, щоб пояснити, як проявляється сутність «індивідуальності» у світі спорту, слід представити спортивну людину не тільки як відкриту, але й як закриту систему. Індивідуальність як цілісна система включає наступні атрибути, властиві цілій групі спортсменів: 1) атрибути, що характеризують індивіда як представника біологічного виду і соціуму 2) особливі прикмети, притаманні учасникам у конкретних спортивних ситуаціях; 3) одиничні предмети специфіки його культурної організації та соціального оточення. Спортивна особистість як цілісність формується в контексті впливу на неї культурних факторів сучасного соціуму, що володіє культурним буттям, у якому одиничне й загальне, природне і соціальне взаємодіють, зумовлюючись один одним і зливаючись в цілісне культурне утворення особистості як цілісності. Тому спортивна індивідуальність внаслідок впливу культурних факторів по-різному проявляється у спортивному світі. Тому виділяються і відповідні її форми реалізації особистості: предметна, біологічна, соціальна, культурна. Найбільш загальними ознаками індивідуальності, особливо спортивної, є цілісність, самобутність, неповторність, активність, які в тій чи

іншій мірі властиві всім її формам. Виявлення індивідуальності як культурної цілісності полягає не в переліку її особливих рис, а у визначенні її головного системоутворюючого фактора, котрий зумовлює цілісність особистості.

Сутнісно-універсальними факторами цілісності особистості у світі спорту виступають самобутність, здатність бути собою у рамках природного, соціального та культурного цілого, витривалість, формування спортивного загартування особистості. Тільки на такій основі, враховуючи одиничність і неповторність, розкриваються її внутрішня структура та механізм формування. Цілісність особистості, що формується завдяки спортивному образу індивідуальності, органічно включається в загальні зв'язки, розкривається її місце у буттєвих спортивних ситуаціях, елементом яких вона є. Таке поняття цілісності спортивної особистості, що формується на основі культурних засад сучасного соціуму, дає змогу пов'язати її з процесами і тенденціями культурного розвитку, оскільки без зв'язку із загальним, цілісності індивіда не існує. Проте небажаною є також інша крайність – зведення іншої крайності – зведення індивідуальності лише до одних властивостей спортивної людини, бо індивідуальність губиться або в універсальному, загальному або в індивідуальному. Даючи цілісне уявлення про людину в цілісності її одиничних і загальних властивостей, поняття індивідуальності характеризує її як конкретну істоту, враховуючи автономність її буття. Кожний представник людського роду – це окремих самобутній світ, який, будучи включеним у соціальну структуру, зберігає свою відносну самостійність. Тому кожна індивідуальність набуває самостійності завдяки ролі, яку вона відіграє у суспільстві. Тому індивідуальність не слід розуміти як абсолютну незалежність індивіда від зовнішнього світу, проте вона не розчиняється у суспільстві, кожний індивід, маючи свої здібності й можливості, повинен формувати індивідуальний стиль свого життя. Саме спортивний стиль життя є особливим, наповненим своїми цінностями. Це зумовлює потребу в індивідуальній самостійності та активності людини через своє самоствердження у світі спорту і наповненні його своїми спортивними цінностями.

Отже, формування культурних засад становлення цілісної особистості у спорті в контексті філософсько-антропологічного аналізу розглядає цілісну особу через світ культури як способу буття людини у єдності виявлення неповторних і загальних, природних і соціальних, культурних та антропологічних зрізів спортивного буття, в якому проявляються індивідуальні властивості і характеристики особистості. Сутнісні тенденції омасовлення суспільства, стандартизації, знецінення, відчуження та нівелювання людини на початку XXI століття ставлять питання про саме право людини на цивілізоване існування. Цього потребує і зростаюча роль внеску в усі сфери повноцінного соціального і практичного буття, включаючи і спортивне.

У теорії фізичної культури здавна розробляється проблема статевого диморфізму, яка лежить в основі соціокультурних (або, як їх ще називають, гендерних) відмінностей в чоловічому і жіночому спорті. «Диморфізм» - наявність в межах одного й того ж виду (в нашому випадку -

homo sapiens) двох більш або менш розрізнених форм. Як вважають фахівці, головний недолік більшості сучасних досліджень в теорії фізичної культури полягає в тому, що оцінка отриманих наукових результатів проводиться без урахування статевого диморфізму. Між тим, тільки такий підхід дозволяє з'ясувати об'єктивні причини існуючих проблем жіночого спорту, дозволяє відмовитися від позагендерного вивчення проблем фізичної культури в цілому. Якщо в багатьох видах діяльності біологічні статеві відмінності не відіграють істотної ролі, а все вирішує професіоналізм людини, незалежно від того, чоловік він чи жінка, то у спорті по-іншому. Тілесність відіграє в ньому таку ж важливу роль, як і соціокультурні параметри, спортивні досягнення завжди пов'язані з фізичними особливостями і можливостями чоловіка і жінки. Біологічними можливостями індивіда пояснюється перевага вербальних (словесних, мовних) здібностей у дівчаток і просторових здібностей у хлопчиків, хоча за останні 20 років ці параметри під впливом соціокультурних факторів стали більш схожими. До відмінностей у сприйнятті можна віднести і такі факти: жінки більш спостережливі, уважні навіть до дрібниць (тому вони цінуються як свідки у кримінальних справах, складанні фотороботів, тоді як чоловіки уваги на деталі, подробиці найчастіше не звертають). Статевий диморфізм помітний і в спортивній діяльності. Найбільша різниця між спортсменами обох статей полягає в розмірах їх тіл. Чоловіки вище і важче жінок, розмір чоловічого серця більше, ніж жіночого. Відмінності у силі залежать від того, що в цілому жінки менше за чоловіків (згадайте, наскільки важливий, наприклад, розмір руки в деяких видах спорту). Але це узагальнені дані. Серед представників обох статей є носії індивідуальних особливостей, які також слід враховувати.

Жінка, який би не був рівень її підготовки як рукопашного бійця, навряд чи може протистояти чоловікові, досвідченому в цьому виді спорту. Теоретично, звичайно, це можливо, однак на практиці вимагає величезної кількості фізичних і духовних зусиль протягом тривалого періоду часу. Жінки - величезні рукопашні бійці - це в минулому і на межі міфу. При наростанні феміністських амбіцій абсолютної рівності статей, коли змагання пропонується проводити без урахування статевого диморфізму, тобто, «відповідно зросту і вазі», загроза здоров'ю жінок теж збільшується, тому що буквальної рівності бути все одно не може. Зрозуміло, що при більшому зрості і вазі відповідно більша й місткість легенів. Як заявив Даріуш Блахніо з Інституту фізіології Варшавської академії фізичного виховання, лідируючим позиціям чоловіків у більшості спортивних дисциплін ніщо не загрожує, так як у них більш сприятливі пропорції м'язової маси по відношенню до загальної маси тіла: «Навіть дуже посилене тренування не забезпечить амбітних панянок тестостероном - чоловічим статевим гормоном, що відповідає за розвиток м'язів». З позиції статевого диморфізму зрозумілі навпаки успіхи жінок в плаванні: їх жировий прошарок служить своєрідною термоізоляцією (відомі рекорди американки Лінн Кокс, яка вперше у світі пропливла від Аляски до Чукотки через Берингову протоку, і рекорд Пенні Дін, яка спромоглася самотужки подолати Ла-Манш).

Отже, у спортивній діяльності біологічна опозиція чоловіче/жіноче (статевий диморфізм) простежується досить виразно в силу специфіки об'єкта вивчення: спортивні досягнення завжди пов'язані з фізичними можливостями чоловіків і жінок, що закріплено системою розрядних нормативів і показників. Тілесність є найважливішим проявом людського потенціалу, тому у сфері спорту постійно враховуються природні основи соціокультурної статі.

Список використаних джерел:

1. Визитей Н.Н. Социология спорта: Курс лекций. - К.: Олимпийская литература, 2005.- 247с.
2. Білогур В.Є. Екзистенційні засади спорту як самовизначення особистості / В.Є.Білогур // Філософія як культурна політика сучасності. Тези доповідей всеукраїнської наукової конференції.- Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013.- 122с.
3. Андрос Є. Специфіка та визначальні виміри сучасного філософсько-антропологічного знання / Є.Андрос // Визначальні виміри сучасного філософсько-антропологічного знання // Зб. наук. праць: Філософсько-антропологічні студії'2013.- 351 с.
4. Білогур В.Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві: [Монографія] / В.Є.Білогур.- Дніпропетровськ: Пороги, 2011.- 311с.
5. Воронкова В.Г.Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего: [Монография] / В.Г.Воронкова / Кого и как воспитывать в подрастающих поколениях // Под ред. О.А.Базалюка.- К.: Издательский дом «Скиф».- 2012.- Т.2.- С.134-152.
6. Екзистенційні виміри філософсько-антропологічного пізнання: творча спадщина В.Шинкарука : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф., 14 квіт. 2011 р. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Т-во «Знання» України, Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України, Ун-т сучас. знань.- К.: Т-во «Знання», України, 2011.- 339с.
7. Пунченко О.П. Цивилизационное измерение истории человечества / О.П.Пунченко .- Одесса:Астропринт, 2013.- 448с.
8. Кирилюк О.С. Світоглядні категорії граничних підстав в універсальних вимірах культури: Монографія. / О.С.Кирилюк.- Одеса: Центр гуманітарної Освіти НАН України. Одеський філіал / Автограф.- 2008.- 415с.

REFERENCES

1. Visiti N. Sociology of Sport: Lectures. - K.: Olympiyskaya literature, 2005.- 247p.
2. Bilohur V. Existential foundations of sport as self-identity / V.Bilohur // Philosophy as Cultural Politics of today. Abstracts of the All-Ukrainian scientific konferentsiyi.- jail: Publisher of National University "Ostrog Academy", 2013.- 122p.
- 3.Y.Andros Specificity and constitutive dimensions of modern philosophical and anthropological knowledge / Y.Andros // Defining dimensions of contemporary philosophical and anthropological knowledge // Collection. Science. works, philosophical anthropological studiyi' 2013.- 351 p.
4. Bilohur V. Ideological orientation of students, trends in social transformation: [Monograph] / V..Bilohur.- Dnepropetrovsk: thresholds, 2011.- 311p.
- 5.Voronkova V.Formation new outlook ,a new man, a new society of the future: [Monograph] / V.Voronkova / Who and how to educate a younger generation // Ed. O.A.Bazaluka.- K.: Publishing House "Skif" .- 2012.- T.2.- P.134-152.

6. Existential dimensions of philosophical and anthropological knowledge, artistic heritage V. Shynkaruka materials Intern. nauk.- Pract. Conf., Apr 14. 2011 / Kyiv. nat. University of them. Taras Shevchenko "Knowledge" of Ukraine, Institute of Philosophy. them. National Academy of Sciences of Ukraine, University of modern knowledge. Production of "Knowledge", Ukraine, 2011.- 339 p.

7. Punchenko O. Civilizational dimension of human history / O.P.Punchenko .- Odessa: Astroprint, 2013, 448 p.

8. Kyrylyuk O, Ideological reasons to limit the category of universal dimensions of culture: Monograph. / O.Kyrylyuk.- Odessa Center of Humanitarian Education Sciences of Ukraine. Odessa branch / 2008.- Avtohrاف.- 415 p.

БИЛОГУР В.Е. - доктор философских наук, профессор кафедры теории и методологии физического воспитания и спортивных дисциплин Мелитопольского государственного педагогического университета имени Богдана Хмельницкого, (Мелитополь, Украина) bilovlada@mail.ru

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНЫХ ОСНОВ СТАНОВЛЕНИЯ ЦЕЛОСТНОЙ ЛИЧНОСТИ В МИРЕ СПОРТА (ФИЛОСОФСКО-АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЙ ДИСКУРС)

В статье дается анализ культурных основ становления личности в спорте, который закаляет человека физически, и духовно; обосновывается, что в контексте философско-антропологического анализа спорт выступает как процесс присвоения имманентных сил человека; обосновано, что антропологическая экспертиза мира спорта является завершением процесса объективации, то есть выступает как своеобразная саморефлексия человека, направленная на становление целостности; представлен анализ полового диморфизма, что лежит в основе социокультурных (гендерных) различий в мужском и женском спорте.

Ключевые слова: личность, философия спорта, целостная личность, спортивная личность, культурные измерения спорта, философско-антропологический дискурс, физическая культура, половой диморфизм

Bilogur, Vlada, *Doctor of Philosophy, professor of theory and methodology of physical education and sport of disciplines, Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky (Melitopol, Ukraine) bilovlada@mail.ru*

LOCAL CULTURAL PRINCIPLES OF FORMATION WHOLE PERSON IN THE SPORTS WORLD (PHILOSOPHICAL AND ANTROPOLOGICAL DISCOURSE)

The article gives an analysis of the cultural foundations of personality in sport, which hardens person both physically and spiritually; it is argued that in the context of philosophical-anthropological analysis of sport acts as the process of assigning powers of man; it is proved that anthropological examination of the world of sport is the completion of the process of objectification, that is, acts as a kind of reflection of the person, acts as the process of assigning immanent force of man; it is proved that anthropological examination of the world of sport is the completion of the process of objectification, that is, acts as a kind of reflection of the person aimed at the formation of the integrity ; clarified the issues of sexual dimorphism that is the basis of socio-cultural (gender) differences in male and female sports.

Keywords: *personality, philosophy of sport, integrated personality, sports personality, cultural dimensions of sport, philosophical and anthropological discourse, physical culture, sexual dimorphism*

*Дата надходження рукопису 10.03. 2015 року
Рекомендовано до публікації 15.03.2015 року*